

NICOLAS LEVI

*Instytut Kultur Śródziemnomorskich i Orientalnych PAN
Warszawa*

ZARYS HISTORII STOSUNKÓW MIĘDZY POLSKĄ A KOREAŃSKĄ REPUBLIKĄ LUDOWO-DEMOKRATYCZNĄ (1948–1974)

Abstrakt: W Polsce, jak i w innych zachodnich krajach, przedstawia się Koreańską Republikę Demokratyczno-Ludową jako kraj egzotyczny, rządony przez reżim komunistyczny, gdzie życie codzienne naznaczone jest głodem, chorobami, gdzie ciągle istnieją obozy koncentracyjne. Sama Korea prezentuje się jako kraj kwitnący, wzór do naśladowania dla innych państw. Celem artykułu jest pokazanie, jak ważne były relacje handlowe między Polską i KRLD w okresie 1948–1974 dla obu stron.

Słowa kluczowe: Polska Rzeczpospolita Ludowa, Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna, relacje ekonomiczne, wymiana handlowa, komunizm.

Abstract: Poland, along with many Western media, have portrayed the Democratic People's Republic of Korea as an exotic country ruled by an absurd communist regime, where everyday life is plagued with hunger, disease and concentration camps. In turn, North Korea poses as blissful country, a paradise on Earth, and serving as an example to others. The aim of the article is to show to which extent trade relations between Poland and North Korea were important for both countries for the period 1948 till 1974.

Keywords: the Polish People's Republic, Democratic People's Republic of Korea, economic relations, Trade exchange, communism.

Wstęp

W Polsce, podobnie jak w wielu krajach zachodnich, KRLD jest ukazywana w mediach jako „egzotyczny” kraj, zarządzany przez absurdalny komunistyczny reżim, gdzie codziennością są głód, choroby, gdzie istnieją obozy koncentracyjne. Korea Północna natomiast przedstawia siebie samą jako kraj szczęśliwości, raj na ziemi, który powinien stanowić wzór dla innych państw. Jedno jest pewne: KRLD może zaskakiwać

i przerażać, wywołując odruchy sprzeciwu i potępienia. Obecna doktryna polityczna i założenia gospodarcze sprawiają, że jest to państwo wyjątkowe. Ideologia Kim Ir Sena — „dżucze” — powoduje, że kraj ten pozostaje zamknięty na zagraniczne wpływy¹. Celem tego artykułu jest pokazanie, w jakim stopniu relacje między Polską i KRLD były istotne dla obydwu państw.

Polska była drugim, po ZSRR, państwem rządzonym przez komunistów, które nawiązało kontakty z KRLD krótko po odzyskaniu przez ten kraj niepodległości 9 września 1948 r.² Jego istnienie zostało uznane 16 października tego roku, jednak ambasadorów nie mianowano od razu. Pierwszy dyplomata koreański przybył do Warszawy 8 stycznia 1951 r.³ Nie był to wyjątek: Polska nawiązała relacje dyplomatyczne z Mongolią w kwietniu 1950 r., natomiast wyznaczenie ambasadorów miało miejsce w 1953 r., placówki dyplomatyczne zaś w Wietnamie zostały otwarte po czterech latach od nawiązania stosunków dyplomatycznych⁴.

Podczas wojny koreańskiej Polska, podobnie jak pozostałe kraje socjalistyczne, poparła KRLD walczącą z wojskami południowokoreańskimi i wspierającymi je wojskami amerykańskimi. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w prasie i w oficjalnych wystąpieniach, jak również przybrało formę pomocy humanitarnej. Publikacje o walce KRLD zaczęły się pojawiać w 1950 r.⁵ Powstawały filmy, takie jak *Korea oskarża* z 1951 r., nakręcony w wyniku wizyty pierwszego polskiego dziennikarza na Dalekim Wschodzie, Bronisława Wiernika.

¹ Czynniki te sprawiają, że opis stosunków politycznych i gospodarczych między PRL a KRLD jest problematyczny. Dostępność wielu źródeł jest ograniczona, dlatego też niezwykle cenne są przekazy ustne osób biorących udział w opisywanych wydarzeniach.

² ZSRR jako pierwszy uznał KRLD 12 września 1948 r., dając przykład innym krajom wschodnioeuropejskim: Mongolii, Czechosłowacji, Rumunii, Węgrom, Bułgarii, które uznały KRLD w październiku/listopadzie 1948 r., następnie zrobiły to Chiny 6 października 1949 r., Wietnam Północny w 1950 r. Zob.: E.A. Коновалов, *Корейская Народно-Демократическая Республика. Экономика и политика зарубежных стран социализма*, Москва 1975, s. 34.

³ Od tego czasu ambasada KRLD redagowała biuletyny lub przekazywała biuletyny wydawane w małym nakładzie przez MSZ w Pjongjangu. Miały one służyć przedstawieniu poglądów KRLD na sprawy międzynarodowe.

⁴ N. Levi, *Zarys stosunków między Polską Republiką Ludową a Koreańską Republiką Ludową-Demokratyczną*, w: *Świat i Polska wobec globalnych wyzwań. Wybrane problemy*, red. R. Żelichowski, Warszawa 2009, s. 345–362.

⁵ Zob.: J. Wróbel, *Wojna koreańska w polskiej propagandzie*, „Gwiazda Polarna” (Wisconsin), 2003, 16, s. 8.

Okres wojny koreańskiej (1950–1953)

Rola Polski w konflikcie koreańskim

Literatura na temat wojny koreańskiej jest bogata. Rola Polski w tym konflikcie była wielokrotnie analizowana przez historyków i politologów⁶. Mankamentem tych publikacji było jednak przyjęcie tezy historiografii PRL, zgodnie z którą konflikt ten został wywołany przez Koreę Południową i „amerykańskich imperialistów”⁷.

Gdy wybuchła wojna koreańska, Polska i ZSRR zaprotestowały przeciwko udziałowi w niej wojsk amerykańskich pod flagą ONZ⁸. W polskiej prasie ukazywały się relacje z pola walki. Od 14 września 1950 r. były to jednak informacje o porażkach wojska północnokoreańskiego⁹, a 23 września w oficjalnych raportach ogłoszono, że „imperialiści” mają ogromną przewagę nad wojskami komunistycznymi.

W Polsce, podobnie jak w innych państwach bloku radzieckiego, miały miejsce masowe wiece poparcia dla haseł takich jak „ręce przecz od Korei”. W dokumentach partyjnych znalazło swój wyraz silne zaangażowanie polskiej dyplomacji w sprawę Korei. Polska, wraz z innymi krajami socjalistycznymi, zainicjowała też gospodarczą i finansową pomoc dla KRLD. W tym czasie wartość maszyn, surowców dostarczanych do Korei w ramach wsparcia wyniosła łącznie blisko 18 tys. rubli. 2 czerwca 1951 r. Polska i KRLD zawarły umowę na dostawę produktów koreańskich na warunkach kredytowych. Prezydium Rządu zdecydowało jednak następnie o anulowaniu dużej części owych zobowiązań.

⁶ Zob.: M. Burdelski, *Czy Korea będzie zjednoczona do końca XX wieku?*, Toruń 1995; *50-lecie Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych w Korei*, oprac. Ch. Birchmeier, M. Burdelski, E. Jendraszczak, Toruń 2003.

⁷ W. Góralski, *Problemy pokoju i bezpieczeństwa w Azji*, Warszawa 1971, s. 30; S. Kojło, A. Dikij, *Polska-KRLD. Gospodarka. Współpraca*, Warszawa 1975, s. 55; *Historia polityczna Dalekiego Wschodu. 1945–1976*, red. M.J. Künstler, Warszawa 1986, s. 139; Jong Suck Kim, „Rola Polski w wojnie koreańskiej”, praca doktorska z 1996 r. obroniona w Instytucie Spraw Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego.

⁸ W dniu 30 lipca 1950 r. rząd PRL ogłosił protest przeciwko „imperialistycznej” agresji w Korei. W kwietniu 1951 r. Delegacja Polskiego Komitetu Obrońców Pokoju z sekretarzem Centralnej Rady Związków Zawodowych, Marianem Czerwińskim, spotkała się wówczas z Kim Ir Senem.

⁹ Tego dnia „Trybuna Ludu” zamieściła depeszę Polskiej Agencji Prasowej z Pekinu o walce armii ludowej w Korei.

Polskie wsparcie po wojnie koreańskiej

Po ogłoszeniu rozejmu między Koreą Północną i Południową rząd PRL przegłosował 28 lipca 1953 r. uchwałę gwarantującą pomoc gospodarczą dla KRLD, a w 1955 r. podpisano umowę dotyczącą bezzwrotnej pomocy na rzecz odbudowy tego kraju. W wyniku tego porozumienia Korei przekazano tkaniny bawełniane, płótno, brezent, cukier, wyroby mięsne czy łożyska o łącznej wartości 350 mln złotych. Wysyłano tam również maszyny i części do maszyn oraz mydło. W miejscowości Hamhung otwarto natomiast szpital ortopedyczny, który działa do dzisiaj jako najlepszy ośrodek ortopedyczny w KRLD¹⁰. Gdy został oddany do użytku w 1956 r., funkcjonowało osiem baraków stanowiących oddział traumatologii. Tamtejsza polska ekipa składała się z inżynierów, techników oraz specjalistów w zakresie budownictwa szpitalnego. Caritas Polska nadal wspiera szpital w Hamhungu, a ówczesny sprzęt medyczny ciągle jeszcze służy pacjentom¹¹. Polska przekazała również dwa samoloty przeznaczone do celów medycznych.

Do KRLD wyjeżdżały także liczne grupy różnych polskich specjalistów, w tym lekarze, pielęgniarki, górnicy, urbaniści, którzy dzielili się z Koreańczykami swoją wiedzą. Jednocześnie w Polsce szkolono północnokoreańskich robotników i techników.

Polscy fachowcy pomagali również w odbudowie zakładu remontowego parowozów i wagonów w Pjongjangu. Brali ponadto udział w modernizowaniu trzech kopalń węgla, takich jak kopalnia w Andżu (Anju)¹², w największym zagłębiu węglowym w Korei Północnej. Polscy urbaniści stworzyli plan odbudowy miasta Chongjin i opracowali projekty dwóch osiedli mieszkaniowych. Polscy technicy, którzy przybyli do Wonsanu, pomagali zrewitalizować zniszczone zakłady kolejowe. W tamtejszym kombinacie taboru kolejowego znajdowały się urządzenia z Polski: obrabiarki z Rafmetu, tokarki z Pruszkowa i sprężarki z Chrzanowskiej Fabryki Lokomotyw. Grupa specjalistów w dziedzinie transportu przybyła do Pjongjangu 7 grudnia, by pomagać w odbudowie infrastruktury.

¹⁰ Kierownik drugiej grupy polskich lekarzy obsługujących szpital stwierdził w wypowiedzi dla PAP: „Podczas mojego ośmiomiesięcznego pobytu, mając do dyspozycji szpital na 150 łóżek i 12 specjalistycznych przychodni, lekarze wykonali 700 operacji, udzielili pomocy ambulatoryjnej ponad 110 tysiącom ludzi. W gabinecie rentgenowskim wykonano ponad 12 tysięcy prześwietleń i około 3,5 tysiąca zdjęć. Wypisywano około 400 recept dziennie”. Archiwum MSZ, zespół 16, wiązka 28, teczka 464, Notatka o pomocy lekarskiej KRL-D.

¹¹ „Fundacja Polska Akcja Humanitarna”, roczny raport za rok 2005, s. 23.

¹² Geolog Adam Dudek wspomina o kopalni węgla w Andżu w książce *Poszukiwacze*, Katowice 1987, s. 127.

„Pierwsze zakłady silikatowe w Korei powstały na mocy umowy podpisanej pomiędzy centralami handlu zagranicznego: koreańską Daesong i polską Polimex-Cekop” — pisze Krystyna Konecka¹³. Beton pochodził ze ZREMB-u „Makrum” w Bydgoszczy. Zgodnie z porozumieniem zawartym 14 stycznia 1955 r., Korea Północna miała otrzymać od Polski w latach 1955–1959 pomoc w wysokości 365 mln złotych¹⁴.

Krótko po nawiązaniu stosunków dyplomatycznych między Polską a KRLD rozpoczęła się wymiana studencka. Młodzi ludzie, o których mowa, mieli stać się przyszłą elitą — tymi, którzy będą rządzić KRLD i ją odbudowywać. Odgrywali oni istotną rolę w nawiązywaniu stosunków gospodarczych między obydwojoma państwami. Już na początku lat pięćdziesiątych w Polsce przebywało ponad pięciuset studentów północnokoreańskich¹⁵. Wybierali oni zwykle kierunki techniczne¹⁶ w takich miastach jak Gdańsk¹⁷, Gliwice¹⁸, Poznań¹⁹, Warszawa (Uniwersytet Warszawski, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego). Wielu z nich studiowało też w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, przygotowując się do przyszłej pracy w przemyśle górniczym. Szacuje się, że w roku akademickim 1955/1956 w Polsce na 575 zagranicznych studentów aż 367 pochodziło z Korei Północnej²⁰. Chociaż wielu z nich całkiem dobrze posługiwało się językiem polskim, mieszkali oddzielnie, ale i tak nawiązywali kontakty z polskimi rówieśnikami.

Ta znacząca inicjatywa pomocy została podjęta nie tylko z powodów humanitarnych, ale także w celach propagandowych. W 1951 r. Polska sprowadziła około dwustu sierot, umieszczając je w domach dziecka w Gołotczyźnie, a następnie w Świdrze koło Otwocka²¹. W lipcu 1953 r. do Płaskowic koło Lwówka Śląskiego przywieziono kolejny tysiąc sierot²².

¹³ K. Konecka, *Koreański koń Czollima. Z notatnikiem przez KRLD*, Białystok 1989, s. 40.

¹⁴ <http://www.caritaspolska.caritas.pl/projektyz2003.html> (dostęp: 2 V 2015).

¹⁵ P. de Carvalho, *Studenci obcokrajowcy w Polsce*, Warszawa 1990, s. 28.

¹⁶ Na podstawie rozmowy autora z attaché kulturalnym Ambasady KRLD w Polsce, Ri Chun Su, kwiecień 2006.

¹⁷ „Pismo Politechniki Gdańskiej” 43, 2005, 8, s. 1.

¹⁸ Zaproszenie uniwersytetu z okazji siódmej rocznicy powstania KRLD, 12 lutego 1951.

¹⁹ <http://absolwent.put.poznan.pl/html/numer41.html> (dostęp: 3 IV 2015).

²⁰ P. de Carvalho, op. cit., s. 28.

²¹ Informacje z gazety „Linia Otwocka” z 19 marca 2004 r., dostępne pod adresem: <http://www.krld.pl>. W latach siedemdziesiątych Otwock był zaprzyjaźniony z powiatem Sunchon, gdzie znajduje się spółdzielnia „Przyjaźni Polsko-Koreańskiej”. Zob. też: K. Konecka, op. cit., s. 49.

²² Ł. Sołtyśnik, *Dzieci i młodzież północnokoreańska na Dolnym Śląsku i Mazowszu w latach 1951–1959*, Sobótka 65, 2010, 1, s. 57–93.

Do 1959 r. w Polsce mieszkała już stosunkowo duża liczba koreańskich dzieci²³. Starsze rozpoczęły naukę w technicznych szkołach w Warszawie, wiele z nich znalazło się też w szkołach z internatami, takich jak Wrocławskie Technikum Budowy Miast i Osiedli. Historia tych dzieci stała się inspiracją dla licznych książek, wierszy i artykułów. Instytucje, w których przebywali młodzi Koreańczycy, były miejscami chętnie odwiedzanymi przez partyjnych działaczy: w lipcu 1956 r. w Świdrze wizytę złożył sam Kim Ir Sen. W auli sierocińca znajduje się tablica pamiątkowa, która głosi: „W tym domu żyliśmy radośnie w latach 1951–1959. Wiecznie będziemy pamiętać matczyną opiekę narodu polskiego”. Otwock utrzymywał także później kontakty z KRLD i przyjął jej ambasadora²⁴. Po osiągnięciu pełnoletności dzieci powróciły do rodzinnego kraju. Przed wyjazdem zasadziły drzewa: sosny oraz brzozy, a pobyt upamiętniono obeliskiem²⁵. Powrót dzieci wywołał dyskusje, mówiono niekiedy, że nie był przewidywany. W lipcu 1959 r. Jon In Sen, ówczesny minister oświaty KRLD, przybył do Polski, aby omówić tę kwestię.

Pomoc udzielona koreańskim sierotom nie została zapomniana. Oznaką wdzięczności było przekazanie Polsce w 1982 r. przez rząd KRLD trzech tys. ton pszenicy²⁶. W 1984 r. do Korei udała się oficjalna czteroosobowa delegacja władz Otwocka²⁷. Co więcej, na Wieży Dżucze znajduje się, umieszczona wśród innych tablic „zaprzyjaźnionych” miast, tablica z Otwocka — jedyne polskie miasta, jakie zostało tam wymienione. Po powrocie do ojczystego kraju młodzi Koreańczycy rozpoczęli pracę w dyplomacji lub — dzięki swojej znajomości polskiego — pomagali jako tłumacze polskim specjalistom pracującym przy odbudowie Korei²⁸. Nowo utworzona filologia polska na Uniwersytecie w Pjongjangu oraz Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Koreańskiej są prowadzone przez jednego z wychowanków z Płaskowic, Jo Song-mu. W 2009 r. Jo Song-mu otrzymał dyplom ministra spraw zagranicznych RP za wybitne zasługi w promocji Polski na arenie międzynarodowej.

²³ Opublikowano różne książki na ten temat, m.in. *Dom odzyskanego dzieciństwa* (1954), *Koreańczycy z Gołotczyzny* (1954) Mariana Brandysa, *Karolinka z Diamentowych Gór* Moniki Warneńskiej (1974), gdzie protagonistka zostaje wysłana do grupy małych Koreańczyków zamieszkujących Płaskowice koło Wrocławia. Powstał też film *Dzieci koreańskie* (1953, reż. W. Marko). Radio Pjongjang nawoływało natomiast: „Sieroty wojenne! Udajcie się do Sinudzu! Stamtąd będziecie ewakuowane do miejsc, gdzie nie ma wojny!”.

²⁴ <http://www.Otwock.pl/default.asp?ID=87&m=1&k=5> (dostęp: 4 V 2014).

²⁵ Budynek domu dziecka w Świdrze, częściowo zniszczony, nadal istnieje.

²⁶ J. Krysovata, *Sieroty koreańskie*, „Karta” 2004, nr 42, s. 98–121.

²⁷ <http://www.krld.republika.pl/texty/otwock/dzieci.html> (dostęp: 4 V 2014).

²⁸ K. Konecka, op. cit., s. 42.

Tabela 1. Pomoc krajów socjalistycznych dla Korei w latach 1954–1959

Donatorzy	Pomoc (w mln rubli)	Procent całkowitej pomocy
ZSRR	292,5	38
Chiny	258,4	34
NRD	122,7	15
Polska	81,5	10
Rumunia	5,6	1
Węgry	5,6	1
Bułgaria	4,5	1

Źródło: Е.А. Коновалов, *Корейская Народно-Демократическая Республика. Экономика и политика зарубежных стран социализма*, Москва 1975, s. 50.

Także inne kraje socjalistyczne udzielały pomocy gospodarczej KRLD podczas wojny, jak również po ogłoszeniu zawieszenia broni. Środki dostarczone w latach 1954–1959 posłużyły zrealizowaniu koreańskiego „planu pięcioletniego”. Pomoc polegała zwykle na bezpłatnych dostawach materiałów, surowców, maszyn i urządzeń. Każdy z krajów specjalizował się w innej branży. Czechosłowacja dostarczała sprzętu elektronicznego, przyrządów pomiarowych, chemikaliów, papieru i lekarstw. Zbudowała także fabrykę samochodów w Tokchonie oraz wyprodukowała urządzenia do cementowni i kilku elektrowni wodnych w Huichonie i Unsanie. Przewody elektryczne, cement, szkło i lekarstwa pochodziły z Bułgarii. Mongolia, mimo że sama potrzebowała zagranicznego wsparcia, przekazała 10 tys. koni, owcze skóry i mięso. Węgry dostarczały obrabiarzek, maszyn, urządzeń elektrycznych, rur, lin stalowych oraz produktów naftowych. Węgrzy zbudowali ponadto fabrykę produkującą chemikalia, papier i lekarstwa²⁹. Dzięki NRD powstały walcownia i fabryka silników³⁰. Warto wspomnieć, że PRL była czwartym największym dostawcą (zob. tab. 1).

Duże zaangażowanie Polski w sprawy Dalekiego Wschodu zaowocowało utworzeniem w 1954 r. specjalnego departamentu, którego zadaniem było zajmowanie się kwestiami związanymi z tą częścią świata. Departament ten doradzał polskim ambasadam we wszystkich krajach azjatyckich wspieranie ruchów na rzecz niepodległości i działań

²⁹ Н.И. Иванов, *Экономическое сотрудничество и взаимопомощь стран социализма*, Москва 1962, s. 50.

³⁰ B. Szalontai, *Kim Il Sung in the Khrushchev Era: Soviet-DPRK Relations and the Roots of North Korean Despotism, 1953–1964*, Stanford 2005, s. 46.

podejmowanych w celu rozwijania stosunków³¹. Następnie, w sierpniu tego samego roku, Jerzy Siedlecki został mianowany polskim ambasadorem w KRLD³². Powstało też wówczas Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Koreańskiej z oddziałami w całej Polsce, aktywne zwłaszcza na południe od Warszawy (Otwock, Puławy).

Rola Polski w Panmundżom

Począwszy od wiosny 1952 r. Warszawa i Pjongjang wymieniały poglądy dotyczące organizacji komisji kontrolnych w przypadku zakończenia wojny. Jesienią 1952 r., podczas VII Zgromadzenia ONZ, polska delegacja zaprezentowała projekt rezolucji „O zapobieganiu groźbie nowej wojny światowej oraz utrwaleniu pokoju i przyjaznej współpracy między narodami”. Projekt ten traktował o warunkach rozejmu w Korei, podziale półwyspu i ustaleniu układu rozejmowego. Kiedy w lipcu 1953 r. na linii demarkacyjnej Panmundżom generałowie William K. Harrison i Nam Il podpisali umowę rozejmową, kładącą kres trzyletniej wojnie na Półwyspie Koreańskim, oczywiście stało się, że konflikt nie może zostać rozwiązany wyłącznie za pomocą środków militarnych oraz że niezbędny jest organ porozumiewawczy.

Powstała Komisja Nadzorcza Państw Neutralnych, której zadaniem było dopilnowanie, by w Korei nie podejmowano żadnych działań militarnych, oraz wykrywanie możliwych przypadków naruszenia układu rozejmowego i zapewnienie wykonywania jego postanowień. Inauguracja KNPN miała miejsce w Panmundżom 1 sierpnia 1953 r. Zgodnie z porozumieniem, Polska i Czechosłowacja stacjonowały na północy, a Szwecja i Szwajcaria na południu.

W skład wysłanego do Korei polskiego zespołu wchodził żołnierz Ludowego Wojska Polskiego, tłumacze, pracownicy Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Wyłącznie w tym celu utworzono specjalną jednostkę militarną. Po kilku miesiącach szkolenia (języki obce, prawne i polityczne aspekty działalności KNPN³³) do Korei udała się pierwsza grupa trzystu osób, z generałem brygady Mieczysławem Węgrowskim na czele³⁴. Następnie zmiany personalne miały miejsce regularnie co 9–11 miesięcy i dotyczyły mniej niż stu osób.

³¹ *Historia dyplomacji polskiej X-XX wieku*, red. G. Labuda, W. Michowicz, Warszawa 2002, s. 602.

³² W.T. Kowalski, *Polska w świecie: 1945–1956*, Warszawa 1988, s. 551.

³³ M. Reinberger, *Wspomnienia z Korei*, Wrocław 2005, s. 3.

³⁴ *50-lecie Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych w Korei*, s. 28.

Z czasem zakres działania grupy zmieniał się, co skutkowało zmniejszeniem liczby żołnierzy w polskim kontyngencie. W 1968 r. polska misja składała się tylko z dziesięciu osób, a w 1969 r. z dziewięciu. Na jej czele nadal stał generał brygady³⁵. W ciągu pięćdziesięciu lat istnienia polskiej misji w KNPN zatrudnionych w niej było ponad 1100 oficerów i pracowników Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Przez cały ten czas podejmowali oni różne działania w celu zapewnienia wykonywania postanowień układu rozejmowego podpisanego w Panmundżom.

Rok 1956 – przełom w stosunkach polsko-koreańskich

Wizyta Kim Ir Sena w Polsce i jej skutki

1 czerwca 1956 r. Kim Ir Sen wybrał się na czele oficjalnej delegacji partyjno-rządowej w pięćdziesięciodniową podróż do ZSRR, Mongolskiej Republiki Ludowej i wszystkich europejskich krajów „demokracji ludowej”. Była to najdłuższa zagraniczna podróż północnokoreańskiego przywódcy, a zarazem pierwsza tak długa nieobecność w jego państwie. Decyzja ta została podjęta, by pozyskać finansowe i materialne środki, które posłużyłyby do wypełnienia założeń pierwszego planu pięcioletniego na lata 1957–1961³⁶. W dniach 2–7 lipca 1956 r. Kim Ir Sen przebywał w Polsce³⁷. W Warszawie dziękował za zaangażowanie i wsparcie oraz prosił o kontynuowanie pomocy i współpracę przy realizacji strategii gospodarczej KRLD. Omawiano przy tej okazji realizację uchwał Prezydium Rady Ministrów PRL, w tym o pomocy dla Korei³⁸.

Kim Ir Senowi nie udało się zapewnić zwiększenia pomocy materialnej. PRL pod przywództwem Edwarda Ochaba nie zadeklarowała niczego ponad to, co zostało obiecanie już wcześniej³⁹. Tymczasem KRLD oczekiwała dwustuosobowego polskiego kontyngentu, czterdziestu pięciu samochodów, żywności itd. Konstancy Rokossowski, ówczesny minister obrony narodowej, zezwolił jedynie na wysłanie nie więcej niż dwudziestu oficerów.

³⁵ W.T. Kowalski, op. cit., s. 551.

³⁶ W.J. Dziak, *Kim Ir Sen. Dzieło i polityczne wizje*, Warszawa 2000, s. 236.

³⁷ <http://www.english.dprkorea.com>.

³⁸ Umowa o współpracy kulturalnej między PRL i KRLD, podpisana 11 maja 1956 r., weszła w życie 31 stycznia 1957 r.

³⁹ Notatka przygotowana przez Departament V dla ministra M. Naszkowskiego, 27 lipca 1956 r. Archiwum MSZ, V/1/12/411/17, s. 47.

Wizyty w innych państwach także nie spełniły oczekiwań koreańskiego przywódcy. Pomoc ze strony ZSRR nie była tak znacząca jak wcześniej. W 1956 r. KRLD otrzymała 300 mln rubli, lecz było to o wiele mniej niż po zakończeniu wojny koreańskiej. NRD odmówiła kontynuacji specjalnej pomocy i wsparcia przy produkcji silników diesla. Węgrzy zapowiedzieli, że nie prześlą 15 mln rubli. Rumunia odmówiła wypłacenia 25 mln rubli⁴⁰. Łącznie pomoc ekonomiczna i techniczna nie przekroczyła 500 mln rubli⁴¹.

Podczas wizyty w Polsce Kim Ir Sen odwiedził dom dziecka w Świdrze i Halę Gwardii, gdzie spotkał się z mieszkańcami Warszawy. Został też odznaczony Orderem Odrodzenia Polski⁴². Mieszkańcy Głogowa otrzymali natomiast od niego proporzec w podziękowaniu za wyposażenie koreańskich szkół zniszczonych w czasie wojny⁴³.

W odpowiedzi na wizytę Kim Ir Sena Józef Cyrankiewicz, ówczesny premier PRL, przybył w kwietniu 1957 r. do Pjongjangu na trzydniowe spotkanie. Wizyta miała na celu umocnienie przyjaźni i zapewnienie rozwoju współpracy między PRL a KRLD. Polska kontynuowała niesienie pomocy przy odbudowie państwa oraz zmierzała do utworzenia podstawy dla regularnych stosunków gospodarczych. Pamiętać należy, że wymiana handlowa z innymi krajami azjatyckimi została nawiązana wcześniej i na zupełnie innej podstawie oraz że prawdziwa współpraca ekonomiczna między PRL a KRLD rozpoczęła się dopiero w 1961 r.⁴⁴

Pierwszą umowę o współpracy kulturowej między PRL a KRLD podpisano 11 maja 1956 r. Zgodnie z nią, obie strony miały co roku wysyłać delegacje, by omawiać i zatwierdzać roczny plan jej realizacji. Podpisano różne porozumienia, protokoły i umowy dotyczące edukacji, religii, radia, filmu, zdrowia itd. Rok później w Warszawie zawarto porozumienie o współpracy naukowo-technicznej. Na jego mocy powołano Polsko-Koreańską Komisję Współpracy Naukowo-Technicznej, która miała obradować na corocznych posiedzeniach. Do 1971 r. komisja zebrała się

⁴⁰ Archiwum MSZ, V/1/12/411/17, s. 39.

⁴¹ Kim Ir Sen, *O budownictwie socjalistycznym i rewolucji południowokoreańskiej w KRL-D*, Phenian 1970, s. 51–52.

⁴² W.T. Kowalski, op. cit., s. 552.

⁴³ Ho Guk Bon, ówczesny ambasador Korei Północnej w Polsce, poinformował, że meble i pomoce naukowe dotarły do najbardziej znaczącej uczelni, Uniwersytetu Kim Ir Sena w Pjongjangu.

⁴⁴ Do 1961 r. KRLD i PRL porozumienia podpisywały co roku. 29 czerwca 1961 r., podczas wizyty premiera Korei, podpisano pierwszą długoterminową umowę o wzajemnej wymianie towarów na lata 1961–1965. Taka sama umowa została podpisana z azjatyckimi krajami socjalistycznymi już w latach pięćdziesiątych (w 1950 r. polska delegacja handlowa przebywała w ChRL, a w 1955 na Cejlonie).

dziesięciokrotnie, podjęła 122 uchwały na rzecz strony koreańskiej oraz 60 na rzecz polskiej. Dzięki nim koreańscy inżynierowie i technicy odbywali w Polsce praktyki, np. w przemyśle górniczym, zaś naukowcy z Polski zdobywali wiedzę na temat hodowli i uprawy roślin. Botanicy (m.in. Leon Stuchlik) udawali się do Korei na ekspedycje naukowe⁴⁵. Polska Akademia Nauk i Akademia Nauk KRLD nawiązały współpracę, w ramach której przewidziana była wymiana naukowa i organizacja staży naukowych.

Wpływ wydarzeń 1956 roku w Poznaniu i Budapeszcie na politykę Kim Ir Sena

Rok 1956 był niełatwy nie tylko dla Polski, ale i dla całego bloku socjalistycznego. Wyznaczały go tajny referat Chruszczowa oraz tragiczne i dramatyczne wydarzenia w Poznaniu i Budapeszcie. Stosunki polsko-radzieckie stały się napięte. W październiku 1956 r. Chiny krytycznie odniosły się do gróźb ZSRR i poparły polskie prawo do stanowienia własnej polityki wewnętrznej.

Wydarzenia te wpłynęły w dużym stopniu na politykę zagraniczną Kim Ir Sena. Większość wiadomości docierała do niego dzięki raportom z ambasady Korei Północnej w Warszawie i tajnym doniesieniom dziennikarzy oraz koreańskich studentów przebywających w Polsce. Północnokoreański przywódca nie wziął udziału w XX Zjeździe KZPR, wysłał jedynie swojego reprezentanta, a po jego powrocie do Pjongjangu zwołał tajne plenum KC Partii Pracy Korei, by wysłuchać relacji z referatu Chruszczowa. Był pełen obaw, gdy zdał sobie sprawę, że sytuacja może być dla niego niekorzystna.

Zdarzenia, które miały miejsce w czerwcu 1956 r. w Poznaniu, były interpretowane przez Kim Ir Sena jako rezultat „demokratycznej beztroski”, politycznego rozprężenia, jakie nastąpiło w krajach bloku radzieckiego w efekcie „choroby rewizjonistycznej”⁴⁶, atakującej po XX Zjeździe. Były to słowa, których użył, aby wyrazić swą opinię na temat tego, co wydarzyło się na Węgrzech i w Polsce. Kim Ir Sen nie mógł zaakceptować przemówienia Chruszczowa, który krytykował kult Stalina, ani też potępienia stalinowskich „czystek” ze strony nowo powołanego I sekretarza PZPR w Polsce, Władysława Gomułkę.

Niezależnie od dzielącej kraje dużej odległości, wydarzenia te były sygnałem ostrzegawczym przed tym, co mogło zdarzyć się w KRLD,

⁴⁵ <http://bobas.ib-pan.krakow.pl> (dostęp: 2 V 2015).

⁴⁶ W.J. Dziak, op. cit., s. 244.

szczególnie po ukonstytuowaniu się grupy przeciwnej Kim Ir Senowi. Kim Ir Sen nie mógł otwarcie zakwestionować XX Zjazdu i krytykować ZSRR oraz innych państw bloku radzieckiego, chociażby ze względu na pomoc, której one udzielały. Kryzys w latach pięćdziesiątych na Węgrzech, w Polsce i NRD był dla niego znakiem, że reżim powinien zostać złagodzony, ale czujność wzmożona. Wkrótce po tym, jak o 35 proc. wzrosło wynagrodzenia, ceny niektórych dóbr obniżono o 25 proc., a dzienny przydział ryżu zwiększono o 100 g⁴⁷. W tym samym czasie radykalnie zaostrzono represje przeciw oponentom systemu. Nagłośnione zostały pokazowe procesy członków antykomunistycznej organizacji Cziande, z których dwieście zakończyło się wyrokami śmierci⁴⁸.

Reakcje Korei Północnej i Chin na wydarzenia w Europie znacznie się różniły. Nie martwiły one Pekinu, który bagatelizował ich znaczenie. Chińczycy uważali, że żaden kraj nie powinien ingerować w tego rodzaju sprawy. Chiny były też przeciwne radzieckim próbom rozwiązania tej kwestii za pomocą interwencji militarnej. KRLD, jako państwo zależne od pomocy ekonomicznej ZSRR, musiała zareagować podobnie jak strona radziecka.

Zaburzenie relacji PRL–KRLD: 1960–1975

Budowa partnerstwa, kontaktów gospodarczych i oddalenie ideologiczne

Lata sześćdziesiąte przyniosły zachwianie kontaktów PRL z KRLD. Główną przyczyną sporu był konflikt między ZSRR i ChRL. W miarę jak postępowo polityczne zbliżanie się Korei i Chin, pogarszały się jej kontakty ze Związkiem Radzieckim i krajami Europy Środkowej — z wyjątkiem Albanii, politycznie bliskiej ChRL.

Polska chciała utrzymywać kontakty z Koreą tylko na zasadzie partnerstwa, kładąc kres jednostronnej pomocy humanitarnej i ekonomicznej. Liczba studentów przybywających z KRLD zmniejszyła się z 740 do 108 w roku akademickim 1960/1961, natomiast w roku 1965/1966 na 1364 zagranicznych studentów nie było żadnego z Korei⁴⁹. Współpraca naukowo-techniczna została w zasadzie zerwana, głównie ze względu na brak zaufania KRLD do jakości kształcenia ideologicznego w Polsce.

⁴⁷ Ibidem, s. 245.

⁴⁸ Notatka z rozmowy z tow. Pieliszenką, radcą Ambasady ZSRR w Pjongjangu z 26 lipca 1957 r., s. 1.

⁴⁹ P. de Carvalho, op. cit., s. 28.

Stosunki gospodarcze między Polską a KRLD

Kontakty gospodarcze między KRLD i krajami Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej zostały zintensyfikowane w latach siedemdziesiątych. Utworzono dwustronne komisje rządowe, które miały czuwać nad współpracą gospodarczą i naukowo-techniczną. KRLD dysponowała surowcami, takimi jak cynk, srebro, talk i grafit. Polska w zamian dostarczała ciężkiego sprzętu, części do samochodów i traktorów oraz aparatury kontrolnej. Pierwsza wieloletnia umowa handlowa na lata 1962–1965 została podpisana w roku 1961. Dotyczyła ona kredytu na import urządzeń do obiektów przemysłowych. Udzielono kredytów na bardzo korzystnych warunkach, z oprocentowaniem w wysokości 2 proc. w stosunku rocznym, podczas gdy spłata miała nastąpić po siedmiu latach. KRLD spłaciła kredyt w postaci dostaw magnezytu, talku i grafitu. W latach 1962–1970 w Korei powstały nowe obiekty przemysłowe, takie jak szlifiernie szkła, fabryki sprzętu medycznego czy cukierków.

W 1969 r. Polska była piątym największym partnerem handlowym KRLD, po ZSRR, Chinach, NRD i Japonii. Systematyczny wzrost obrotów wynikał z umów zawartych na lata 1971–1975⁵⁰. Polski eksport do KRLD został zdominowany przez wyroby przemysłu maszynowego (ponad 60 proc.), głównie obrabiarki, samoloty AN-2, oraz koks, poza tym — ze względu na braki rynkowe — dobra konsumpcyjne. Z KRLD importowano natomiast przede wszystkim surowce, jak magnezyt i talk.

14 lutego 1976 r. Polska i KRLD zdecydowały o przedłużeniu wymiany handlowej na kolejne cztery lata. Emil Wojtaszek, ówczesny minister spraw zagranicznych PRL, przybył z wizytą do Pjongjangu w czerwcu 1977 r., zaś Wojciech Jaruzelski, ówczesny minister obrony — we wrześniu tego samego roku.

Rozwój wymiany handlowej i importu skutkował wzrostem zainteresowania współpracą w zakresie transportu, szczególnie drogą morską⁵¹. Koreańskie porty w Chongjin, Hamhungu i Nampo zaczęły regularnie otrzymywać towary już we wczesnych latach sześćdziesiątych. Powołano polsko-koreańskie Towarzystwo Maklerów Okrętowych i polsko-koreańską firmę Chopol, zajmującą się logistyką morską. Towarzystwo maklerskie dysponowało dwoma statkami obsługiwanymi przez dwunarodową załogę. Spółka, zarządzana przez Polaków i Koreańczyków, miała kupować, sprzedawać i wypożyczać statki, transportować koks

⁵⁰ S. Kojło, *Polska — KRLD. Gospodarka, współpraca*, Warszawa 1975, s. 169.

⁵¹ W 1972 r. polskie stocznie przeprowadziły remont floty koreańskiej, ibidem, s. 182.

Tabela 2. Wymiana handlowa między PRL a KRLD w latach 1960–1972

Rok	Obroty ogółem (mln rubli)	Eksport (mln rubli)	Import (mln rubli)	Dynamika wzrostu obrotów ogółem 1960=100
1960	2,9	1,2	1,7	100
1961	3,9	1,3	2,6	134
1962	6,6	3,0	3,6	228
1963	7,5	4,0	3,5	259
1964	7,1	3,7	3,4	245
1965	9,8	4,3	5,5	338
1966	11,0	5,2	5,8	379
1967	8,7	6,4	2,3	300
1968	19,1	10,7	8,4	659
1969	18,7	11,2	7,5	646
1970	17,0	7,8	9,2	586
1971	11,0	4,5	6,5	379
1972	14,9	7,2	7,7	574

Źródło: Roczniki statystyczne handlu zagranicznego, lata 1970, 1973, s. 26, 31.

Tabela 3. Wymiana handlowa między krajami bloku radzieckiego a KRLD w latach 1960–1973 (w mln rubli)

Kraj	1960	1965	1970	1973
ZSSR	102,7	160,0	329,3	357,3
NRD	8,3	7,0	28,6	27,5
Rumunia	7,5	7,6	12,5	25,0
Bułgaria	1,5	1,2	5,9	13,7
Czechosłowacja	13,8	11,9	13,7	13,4
Polska	2,9	9,9	17,0	10,3
Węgry	6,7	4,0	6,0	5,6
Mongolia	1,0	1,5	2,3	3,9
Ogółem:	143,0	203,0	415,3	484,6

Źródło: *Корейская Народно-Демократическая Республика*, s. 128.

Tabela 4. Wymiana handlowa między KRLD a zagranicą w 1969 r. (w mln rubli)

Kraj	Wartość	Procent handlu zagranicznego KRLD
ZSRR	325	54
Chiny	80	13
Japonia	56	7
NRD	23	4
Polska	21	3,5
inne	95	16

Źródło: *Корейская Народно-Демократическая Республика*, s. 50.

i magnezyt⁵². Należy podkreślić, że ten rodzaj kontaktów rozpoczął się późno. Dla porównania, polsko-chińskie Towarzystwo Maklerów Okrętowych – Chipolbrok – istniało już wówczas od piętnastu lat⁵³.

Lata 1969–1974

W latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych Kim Ir Sen zdawał się być rozzarowany nie tylko ZSRR, ale też Chinami. Tarcia na linii ChRL–ZSRR nasiliły się. Koreański przywódca postrzegał ZSRR jako kraj, w którym panuje „współczesny rewizjonizm”, odrzucił także chiński pogląd na temat przesunięcia „światowej rewolucji” do Pekinu jako epicentrum, ponieważ, jak powiedział, „niemożliwe jest, by przesunąć rewolucję z jednego kraju do drugiego. Co więcej, niemożliwa jest też sytuacja, w której jeden z krajów byłby centrum rewolucji lub jedna partia stałaby na czele międzynarodowego ruchu komunistycznego”⁵⁴. W konsekwencji relacje z Polską uległy osłabieniu⁵⁵.

Od roku 1965 Kim Ir Sen zmienił swoją politykę zagraniczną: po pierwsze, nie chciał, by jego kraj był podporządkowany ZSRR czy ChRL, a po drugie, planował umocnić swoją autonomię. Taki sposób myślenia

⁵² <http://www.xignite.com/xWorldNews.aspx?articleid=EUP20060601021001> (dostęp: 2 V 2015).

⁵³ Zob. więcej: J. Wróbel, *Chipolbrok. Z dziejów polsko-chińskiego sojuszu morskiego 1950–1957*, Łódź 2016.

⁵⁴ Kim Ir Sen, *O Dżucze w naszej rewolucji*, Phenian 1977, t. 1, s. 571.

⁵⁵ Delegacja koreańska nie wzięła udziału w IV Zjeździe PZPR w czerwcu 1964 r.

został wyeksponowany w ideologii „dżucze”. Zgodnie z nią była prowadzona niezależna polityka zmierzająca ku zacieśnieniu relacji z krajami Trzeciego Świata i Europy Wschodniej, w tym z Polską⁵⁶.

W latach siedemdziesiątych dążenia północnokoreańskiej dyplomacji do umocnienia związków i współpracy z Polską zostały zwięźczone podpisaniem 26 marca 1970 r. kolejnej umowy przewidującej zwiększenie wymiany handlowej o 35 proc. w porównaniu z pięcioletnim planem na lata 1966–1970. Północnokoreański wicepremier Park Sung-chol 21 lutego 1972 r. złożył wizytę w Polsce. W tym samym roku do Polski przybyli też delegaci Najwyższego Zgromadzenia Ludowego.

Mimo że wymiana handlowa między KRLD a Polską miała niewielki zakres — stanowiła około 0,2 proc. całego polskiego obrotu, to niektóre towary były niezwykle istotne. Na przykład w 1972 r. dostawy z KRLD stanowiły 56 proc. całego polskiego importu talku, 49 proc. importu magnezytu, 18 proc. fluorytu, 49 proc. produktów porcelanowych, 7 proc. łożu i 4 proc. produktów zielarskich.

W 1972 r. podpisano porozumienie dotyczące utworzenia Konsultatywnej Komisji ds. Gospodarczych i Naukowo-Technicznych⁵⁷. Odpowiadała ona za: badanie możliwości rozwoju i poszerzenia współpracy między obydwoma krajami; rozpatrywanie stanu realizacji umów i protokołów zawartych przez odpowiednie organy obydwu stron; podejmowanie niezbędnych kroków dla dalszego rozwoju obustronnej współpracy. Podczas pierwszego posiedzenia komitetu obie strony doszły do wniosku, że do połowy lat siedemdziesiątych obroty w wyniku wymiany handlowej mogłyby osiągnąć wysokość 100 mln rubli.

13 sierpnia 1973 r. została podpisana umowa o naukowej wymianie między Polską a KRLD na lata 1973 i 1974. Na mocy tego porozumienia powstał program wymiany ekspertów.

Aktualna wydawała się ciągle kwestia możliwego zjednoczenia Korei. Ambasador KRLD w Warszawie spotkał się z Franciszkiem Kaimem⁵⁸, ówczesnym wicepremierem, aby przedyskutować tę sprawę. Podczas tego spotkania pojawiła się sugestia utworzenia konfederacji Koryo, poparta następnie przez Polskę.

⁵⁶ Kim Il Sung, *Le Mouvement de non-alignement est une puissante force révolutionnaire anti-impérialiste de notre temps*, Pyongyang 1976.

⁵⁷ Data podpisania: 4 października 1972 r., data wejścia w życie: 12 lutego 1973 r. (http://www.wimport.pl/rynki_zagraniczne_opis.php?temat_id=84&rynek_id=114&jezykID=1) (dostęp: 2 V 2015).

⁵⁸ 29 czerwca 1973 r., notatka z rozmowy wicepremiera Kaima z ambasadorem KRLD w PRL, Kim Hi Sounem, w sprawie zjednoczenia Korei, *Polskie dokumenty dyplomatyczne 1973*, red. P.M. Majewski, Warszawa 2006, s. 347–348.

Kim Tong-gyu, dyrektor Departamentu Międzynarodowego Partii Pracy Korei, oraz minister spraw zagranicznych KRLD Li Jong Mok odwiedzili Polskę w 1974 r. Minister chciał omówić „ważne kwestie dotyczące obydwu krajów”. Wysłannik z Korei Północnej prosił PRL i innych członków KNPN o „nieutrzymywanie kontaktów z Koreą Południową i jej izolację”⁵⁹.

KRLD wspierała politykę zagraniczną PRL. Układ dotyczący normalizacji i obustronnych stosunków między PRL i RFN, podpisany 12 grudnia 1970 r. przez Józefa Cyrankiewicza i Willy’ego Brandta, był postrzegany przez rząd Korei Północnej w pozytywnym świetle i uznawany za „zwycięstwo polskiego narodu”⁶⁰.

Polska nie była sojusznikiem ideologicznym Korei, gdyż nigdy po 1956 r. oficjalnie nie promowała kultu jednostki. W 1974 r. Nicolae Ceaușescu uległ fascynacji tym, co zobaczył podczas swych wizyt w Chinach, KRLD i Wietnamie Północnym, zwłaszcza Partią Pracy i skutkami rewolucji kulturalnej w Chinach. Po powrocie do Bukaresztu przedstawił tezy lipcowe, w których pobrzmiwały echa jego doświadczeń. Rumuński przywódca naciskał na zwiększenie roli partii oraz ideologii w codziennym życiu. Jego kolejne działania były oparte na ideologii „dżucze”. W Polsce nie spotkała się ona z odzewem.

Kult jednostki miał wyraźny wpływ na zacieśnienie stosunków KRLD z takimi krajami jak Rumunia czy Albania, gdzie pod partyjnym przywództwem prowadzone były wszystkie działania w kraju, zarówno ideologiczne, jak i gospodarcze. KRLD zaczęła poszukiwać sprzymierzeńców w niemających doświadczeń z socjalizmem krajach afrykańskich, oddalając się od wpływów radzieckich i chińskich⁶¹. Tym samym kontakty z krajami RWPG miały głównie wymiar gospodarczy.

⁵⁹ Wyciąg z szyfrogramu ambasadora w Pjongjangu, Tadeusza Białkowskiego, dotyczący rozmowy z Li Jong Mokiem: zastrzeżenia KRLD wobec przedstawicieli PRL w KNPN, *Polskie dokumenty dyplomatyczne*, red. A. Kochański, M. Morzycki-Markowski, Warszawa 2007, s. 306–307.

⁶⁰ Notatka ze spotkania J. Czapli i ministra spraw zagranicznych KRLD, Li Man Soka, 6 VII 1972 r., *Polskie dokumenty dyplomatyczne 1972*, red. W. Borodziej, Warszawa 2005, s. 252–255.

⁶¹ Kim Djeung Il, *Pour une connaissance précise de l'originalité du Kimilsunisme*, Pyongyang 1984.

Streszczenie

W artykule autor prezentuje zarys relacji gospodarczych i politycznych pomiędzy Polską a Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną na przykładzie konkretnych działań podjętych przez oba państwa. Przedstawia analizę interesów obu stron, zarówno zbieżnych, jak i sprzecznych, dla lat 1948–1974. Autor stara się również określić, co było siłą napędową stosunków polsko-koreańskich w omawianym okresie. Podstawą studium są dostępne dokumenty dyplomatyczne i materiały źródłowe dotyczące relacji między Polską a KRLD. Artykuł potwierdza, że stosunki między oboma państwami miały przede wszystkim podstawę ideologiczną, co najbardziej interesowało państwo koreańskie w owym czasie. Zarazem autor przebadął i zaprezentował wymiar gospodarczy tych stosunków, a także politykę zagraniczną Korei Północnej, przede wszystkim w oparciu o polskie dokumenty dyplomatyczne.

Tłumaczenie Grażyna Waluga

An Outline of History of Relations between the Polish People's Republic and the Democratic People's Republic of Korea in 1948–1974

The article reviews and investigates the achievements in economic and political relations between Poland and the Democratic People's Republic of Korea so far, by analyzing the interests of both sides, and inconsistent issues related to the period 1948–1974. This article identifies also the drivers of the relations between Poland and the Democratic People's Republic of Korea. The author conducted a survey among available diplomatic documents and sources related to the relations between Poland and the Democratic People's Republic of Korea. The article confirmed that these relations were based mainly on an ideological field, where the interest of the Democratic People's Republic of Korea was predominant. The paper aims to investigate the economic dimension of the Poland-DPRK relationship. The article also examines North Korea's foreign policy, mostly drawing upon Polish diplomatic documents.

Bibliografia

- 50-lecie Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych w Korei, oprac. Christian Birchmeier, Marcei Burdelski, Eugeniusz Jendraszczak, Adam Marszałek, Toruń 2003.
Burdelski Marcei, *Czy Korea będzie zjednoczona do końca XX wieku?*, Adam Marszałek, Toruń 1995.
Carvalho Paulo de, *Studenci obcokrajowcy w Polsce*, Uniwersytet Warszawski, Instytut Socjologii, Warszawa 1990.

- Dudek Adam, *Poszukiwacze*, KAW, Katowice 1987.
- Dziak Waldemar J., *Kim Ir Sen. Dzieło i polityczne wizje*, ISP PAN, Warszawa 2000.
- Góralski Władysław, *Problemy pokoju i bezpieczeństwa w Azji*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 1971.
- Historia dyplomacji polskiej X–XX wieku*, red. Gerard Labuda, Waldemar Michowicz, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2002.
- Historia polityczna Dalekiego Wschodu. 1945–1976*, red. Mieczysław Jerzy Künstler, PWN, Warszawa 1986.
- Jong Suck Kim, „Rola Polski w wojnie koreańskiej”, praca doktorska z 1996 r.
- Kim Djeung Il, *Pour une connaissance précise de l'originalité du Kimilsunisme*, Editions en Langues Etrangères, Pyongyang 1984.
- Kim Il Sung, *Le Mouvement de non-alignement est une puissante force révolutionnaire anti-impérialiste de notre temps*, Editions en Langues Etrangères, Pyongyang 1976.
- Kim Ir Sen, *O budownictwie socjalistycznym i rewolucji południowokoreańskiej w KRL-D*, Wyd. Literatury w Językach Obcych, Phenian 1970.
- Kim Ir Sen, *O Dżucze w naszej rewolucji*, Wyd. Literatury w Językach Obcych, Phenian 1977.
- Kojło Stefan, Dikij Anatol, *Polska–KRLD. Gospodarka. Współpraca*, PWE, Warszawa 1975.
- Kojło Stefan, *Polska — KRLD. Gospodarka, współpraca*, PWE, Warszawa 1975.
- Konecka Krystyna, *Koreański koń Czhollima. Z notatnikiem przez KRLD*, KAW, Białystok 1989.
- Kowalski Włodzimierz T., *Polska w świecie. 1945–1956*, Książka i Wiedza, Warszawa 1988.
- Krysowata Jolanta, *Sieroty koreańskie*, „Karta” 2004, nr 42, s. 98–121.
- Levi Nicolas, *Zarys stosunków między Polską Republiką Ludową a Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną*, w: *Świat i Polska wobec globalnych wyzwań. Wybrane problemy*, red. Ryszard Żelichowski, ISP PAN — Collegium Civitas, Warszawa 2009.
- Polskie dokumenty dyplomatyczne 1972*, red. Włodzimierz Borodziej, PISM, Warszawa 2005.
- Polskie dokumenty dyplomatyczne 1973*, red. Piotr M. Majewski, PISM, Warszawa 2006.
- Polskie dokumenty dyplomatyczne 1974*, red. Aleksander Kochoński, Mikołaj Morzycki-Markowski, PISM, Warszawa 2007.
- Reinberger Marcin, *Wspomnienia z Korei*, Wydawnictwo Związku Żołnierzy LWP, Wrocław 2005.
- Sołtysik Łukasz, *Dzieci i młodzież północnokoreańska na Dolnym Śląsku i Mazowszu w latach 1951–1959*, *Sobótka* 65, 2010, 1, s. 57–93.
- Szalontai Balazs, *Kim Il Sung in the Khrushchev Era: Soviet-DPRK Relations and the Roots of North Korean Despotism, 1953–1964*, Stanford University Press, Stanford 2005.
- Wróbel Janusz, *Chipolbrok. Z dziejów polsko-chińskiego sojuszu morskiego 1950–1957*, IPN Oddział Łódź, Łódź 2016.
- Wróbel Janusz, *Wojna koreańska w polskiej propagandzie*, „Gwiazda Polarna” (Wisconsin) 2003, 16, s. 8.

Иванов Н.И., *Экономическое сотрудничество и взаимопомощь стран социализма*, Сотсэкгиз, Москва 1962.

Коновалов Е.А., *Корейская Народно-Демократическая Республика. Экономика и политика зарубежных стран социализма*, Наука, Москва 1975.

Biogram: Nicolas Levi — adiunkt w Instytucie Kultur Śródziemnomorskich i Orientalnych Polskiej Akademii Nauk. Analityk i konsultant ds. Korei. Autor pięciu książek o Półwyspie Koreańskim; kontakt: nicolas_levi@yahoo.fr.